

# فرهنگ مختصر حقوق بين الملل عمومي

دکتر محمد علي صلح چي  
(عضو هيأت علمي، دانشگاه علامه طباطبائي)









## فهرست مطالب

۱۳	.....	مقدمه
۱۴	.....	آژانس فضایی اتحادیه اروپا (ESA)
۱۴	.....	آژانس بین‌المللی انرژی اتمی (IAEA)
۱۷	.....	اتحادیه آفریقا (AFRICAN UNION)
۲۱	.....	اتحادیه بین‌المللی ارتباطات دوربرد (ITU)
۲۹	.....	اتحادیه اروپا (EU)
۴۸	.....	اتحادیه بین‌المللی حفاظت از طبیعت (IUCN)
۵۰	.....	اتحادیه بین‌المجالس (INTER-PARLIAMENTARY UNION)
۵۱	.....	اشغال نظامی (MILITARY OCCUPY)
۵۱	.....	اشیای نظامی (MILITARY OBJECTIVES)
۵۲	.....	اشیای غیر نظامی (CIVIL OBJECTS)
۵۳	.....	ارتفاق بین‌المللی (INTERNATIONAL SERVITUDES)
		اصل احتیاط زیست محیطی
۵۴	.....	(ENVIRONMENTAL PRECAUTIONARY PRINCIPLE)
۵۴	.....	اصل عدم تبعیض (PRINCIPLE OF NON-DISCRIMINATION)
		اصل یا رفتار ملل کامله الوداد
۵۴	.....	PRINCIPLE OF MOST-FAVORED NATIONS (MFN)
۵۴	.....	اصل رفتار ملی (NATIONAL TREATMENT PRINCIPLE)
۵۵	.....	اقدامات جمعی (COLLECTIVE MEASURES)
۵۶	.....	اکوواس (ECOWAS)
۵۸	.....	الحاق (سرزمین) (ANNEXATION)

## ۶ فرهنگ مختصر حقوق بین‌الملل عمومی

۶۱	امنیت جمعی (COLLECTIVE SECURITY)
۶۴	اموال دشمن (ENEMY PROPERTY)
۶۶	آنکتاد (UNCTAD)
۶۷	انجمن بین‌المللی تونل (ITA)
۷۰	اوپک (OPEC)
۷۲	ایساف (INTERNATIONAL SECURITY ASSISTANCE FORCE)
۷۴	ایکوم کمیته جهانی موزه‌ها (ICOM)
۷۵	اینترپل (INTERPOL)
۷۹	ایکوموس (ICOMOS)
	ایرادات مقدماتی در مقابل دادگاه‌ها و دیوان‌های داوری (PRELIMINARY BEFOR INTERNATIONAL COURTS AND TRIBUNALS)
۸۰	OBJECTIONS
	آیین دادرسی دیوان‌ها و دادگاه‌های بین‌المللی (PROCEDURE OF INTERNATIONAL COURTS AND TRIBUNALS)
۸۶	
۹۲	بانک جهانی (WORLD BANK)
	پایگاه‌های نظامی در سرزمین‌های خارجی (MILITARY BASES ON FOREIGN TERRITORY)
۹۳	
۹۶	پرچم صلح موقت (FLAG OF TRUCE)
۹۷	پرچم‌ها و یونیفرم‌ها در جنگ (FLAGS AND UNIFORMS IN WAR)
۹۸	پرداخت غرامت یا جبران خسارت (REPARATION)
۹۸	پیمان ورشو (۱۹۵۵-۱۹۹۱) (WARSAW PACT)
۹۹	تابعیت کشتی (NATIONALITY OF SHIP)
۱۰۰	تجاوز (AGGRESSION)
۱۰۳	تحریم بین‌المللی (INTERNATIONAL SANCTIONS)
۱۰۴	تسلیحات متعارف (CONVENTIONAL ARMS)
۱۰۴	ترک مخاصمه (ARMISTICE)
۱۰۷	تروریسم (TERRORISM)

فهرست مطالب □ ۷

۱۰۹.....	تلاش‌های نیک یا مساعی جمیله (GOOD OFFICES)
۱۱۰.....	توافق برای رجوع به داوری (COMPROMISE)
۱۱۰.....	توسل به راه‌کارهای داخلی (EXHAUSTION OF LOCAL REMEDIES)
۱۱۷.....	جاسوسی (ESPIONAGE)
۱۱۹.....	جامعه عرب (ARABY SOCIETY)
۱۲۰.....	جامعه آند (COMUNIDAD ANDINA)
۱۲۲.....	جامعه توسعه جنوب آفریقا (SADC)
۱۲۳.....	جرم بین‌المللی (INTERNATIONAL CRIME)
۱۲۳.....	جنایات علیه صلح (CRIMES AGAINST PEACE)
۱۲۵.....	جنبش عدم تعهد (NAM)(NON – ALIGNED MOVE MENT)
۱۲۶.....	جنگ اقتصادی (ECONOMIC WARFARE)
۱۲۷.....	جنگ بیولوژیک (BIOLOGICAL WARFARE)
۱۲۸.....	جنگ داخلی (CIVIL WAR)
۱۳۴.....	جنگ شیمیایی (CHEMICAL WARFARE)
۱۳۶.....	جنگ هوایی (AIR WARFARE)
۱۳۹.....	حق وتو (RIGHT TO VETO)
۱۴۱.....	حقوق بشر در زمینه اقتصادی (ECONOMIC HUMAN RIGHTS)
	حقوق بشر دوستانه و مخاصمه مسلحانه
۱۴۱.....	(HUMANITARIAN LAW AND ARMED CONFLICT)
	حقوق بین‌الملل کنترل و خلع سلاح تسلیحات
۱۴۷.....	INTERNATIONAL LAW ON ARMS CONTROL AND DISARMAMENT
۱۴۸.....	حقوق کنترل تسلیحات (ARMS CONTROL LAW)
	حق حضور نزد دیوان‌ها و دادگاه‌های بین‌المللی
۱۴۸.....	(STADING BEFOR INTERNATIONAL COURST AND TRIBUNALS)
۱۵۸.....	حقیقت‌یابی (FACT FIDING)
	حل و فصل اختلافات در کنوانسیون حقوق دریاها
۱۵۸.....	(DISPUTE SETTLEMENT AND CONVENTION ON THE LAW OF SEA)

## ۸ ■ فرهنگ مختصر حقوق بین‌الملل عمومی

حل و فصل قضایی اختلافات بین‌المللی

- ۱۶۳.....(JUDICIAL SETTLEMENT OF INTERNATIONAL DISPUTES)
- ۱۶۹..... (DIPLOMATIC PROTECTION) حمایت دیپلماتیک
- ۱۷۰.....(DISARMAMENT) خلع سلاح
- ۱۷۰.....(TCTY) دادگاه بین‌المللی کیفری یوگسلاوی سابق
- ۱۷۸.....(TOKYO TRIAL) دادگاه توکیو
- ۱۷۸..... (ARBITRATION) داوری
- ۱۸۹.....(ARBITRATION COURT) دادگاه داوری
- ۱۹۲..... (FORUM SHOPPING) دادگاه دلخواه
- ۱۹۲.....(U.N SECRETARIAT) دبیرخانه سازمان ملل متحد
- ۱۹۳..... (SELF-DEFENSE) دفاع مشروع
- ۱۹۳..... (COLLECTIVE SELF- DEFENSE) دفاع مشروع جمعی
- ۱۹۵..... (INTERNATIONAL MARITIME BUREAU) دفتر بین‌المللی دریانوردی
- ۱۹۵..... (STIMSON DOCTRINE) دکترین استیمسون
- ۱۹۶..... (THE MARGIN OF APPRICITION DOCTRINE) دکترین حاشیه تفسیر
- ۱۹۶.....(MONROE DOCTRINE) دکترین مونروئه
- ۱۹۶..... (INTERNATIONAL CRIMINAL COURT) دیوان بین‌المللی کیفری
- دیوان دعوای ایران - ایالات متحده
- ۲۰۳..... IRAN-UNITED STATES CLAIMS TRIBUNAL (IRAN-U.S.C.T)
- ۲۰۹.....INTERNATIONAL COURT OF JUSTICE دیوان بین‌المللی دادگستری
- ۲۱۷.....PERMANENT COURT OF ARBITRATION (PCA) دیوان دائمی داوری
- دادگاه بین‌المللی کیفری رواندا
- ۲۲۳.....INTERNATIONAL CRIMINAL TRIBUNAL FOR RWANDA
- ۲۲۳..... (VERIFICATION) راستی‌آزمایی
- ۲۲۴.....(COMBATANTS) رزمندگان
- ۲۲۶..... (SAARC) سارک
- ۲۲۷..... (WORLD HEATH ORGANIZATION) سازمان بهداشت جهانی



فهرست مطالب □ ۹

۲۲۸.....	سازمان جهانی تجارت (WTO)
۲۳۳.....	سازمان دریایی بین‌المللی (INTERNATIONAL MARITIME ORGANIZATION)
۲۳۴.....	سازمان کنفرانس اسلامی (OIC)
	سازمان منع سلاح‌های شیمیایی
THE ORGANIZATION FOR THE PROHIBITION OF CHEMICAL WEAPONS	
۲۳۷.....	(OPCW)
۲۳۷.....	سازمان همکاری اقتصادی و توسعه (OECD)
۲۳۹.....	سازمان شانگهای (SCO)
۲۴۱.....	سازمان جهانی گردشگری (UNWTO)
۲۴۱.....	سازمان جهانی مالکیت فکری (WIPO)
۲۴۵.....	سازمان ایکائو (ICAO)
۲۴۷.....	سازمان ملل متحد (UN)
۲۴۸.....	سلاح‌های ممنوعه (PROHIBITED WEAPONS)
۲۴۹.....	سلاح کشتار جمعی (MASS DISTRUCTION WEAPONS)
۲۴۹.....	شرط التزام عام یا شرط فراگیر (UMBRELLA CLAUSE)
۲۵۰.....	شرط کانالی (CONNOLLY CLAUSE)
۲۵۰.....	شرط مارتنس (MARTINS ' CLAUSE)
۲۵۱.....	شکنجه (TORTURE)
۲۵۲.....	شناسایی تخاصم (RECOGNITION OF BELLIGERENCY)
۲۵۳.....	شناسایی شورش (RECOGNITION OF INSURGENCY)
۲۵۳.....	شورای حقوق بشر سازمان ملل (HRC)
۲۵۵.....	شورای امنیت سازمان ملل (UNSC)
۲۵۶.....	شورای قیمومت سازمان ملل متحد (TRUSTEESHIP COUNCIL)
۲۵۷.....	شورای اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل (ECOSOC)
۲۶۲.....	صلح شاه (KING'S PEACE)
۲۶۲.....	صندوق بین‌المللی پول (IMF)
۲۶۳.....	ضرورت نظامی (MILITARY NECESSITY)

## ۱۰ فرهنگ مختصر حقوق بین الملل عمومی

- ۲۶۵.....عدم اشاعه تسلیحات (NON – PROLIFERATION)
- ۲۶۵.....عفو بین الملل (AMNESTY INTERNATIONAL)
- ۲۶۶.....غیر نظامی کردن (DEMILITARIZATION)
- ۲۶۷.....فدراسیون جهانی نقطه تجاری (WTPF: WORLD TRADE POINT FEDERATION)
- ۲۷۰.....فرض و اتل (VATAL THEORY)
- ۲۷۰.....قانون دراکو (DRACO'S LAW)
- ۲۷۱.....قطعه نامه اتحاد برای صلح (UNITING FOR PEACE RESOLUTION)
- ۲۷۱.....قواعد ثانویه (SECONDERY RULES)
- ۲۷۱.....کرامت ذاتی انسان ها (INHERENT HUMAN DIGNITY)
- ۲۷۲.....کمیساریای عالی پناهندگان سازمان ملل (UNHCR)
- ۲۷۲.....کمسیون اروپا (EUROPEAN COMMISSION)
- ۲۷۳.....کنفرانس امنیتی مونیخ (MSC) (MUNICH SECURITY CONFERENCE)
- ۲۷۳.....کنفرانس های پاگواش (PUGWASH CONFERNCES)
- ۲۷۴.....کنفرانس دوربان (DURBAN CONFERENCE)
- کنوانسیون بین المللی مبارزه با اقدامات تروریستی هسته ای
- ۲۷۵.....COVENTION AGAINST TERRORIST NUCLEAR
- ۲۷۵.....کنوانسیون میراث جهانی (WORLD HERITAGE CONVENTION)
- کنوانسیون جهانی حقوق کودک
- ۲۸۰.....(CONVENTION ON THE RIGHTS OF THE CHILD)
- کنوانسیون بین المللی ایمنی جان اشخاص در دریا
- ۲۸۱.....SAFETY OF LIFE AT SEA CONVENTION (SOLAS)
- ۲۸۱.....کنوانسیون منع استفاده، انباشت، تولید و انتقال مین های ضد نفر و انهدام آن ها
- CONVENTION ON THE PROHIBITION OF THE USE, STOCKPILING,  
PRODUCTION AND TRANSFER OF ANTI-PERSONNEL MINES AND ON  
۲۸۱.....THEIR DESTRUCTION
- ۲۸۲.....گروگان گیری (HOSTAGES)
- ۲۸۲.....گروه ۱ + ۵ (G ۵+۱)
- ۲۸۲.....گروه بیست (G ۲۰)

فهرست مطالب □ ۱۱

۲۸۶.....	گروه بریکس (BRICS)
۲۸۶.....	ماهگیری بین‌المللی (INTERNATIONAL FISHING)
۲۸۷.....	مجازات جمعی (COLLECTIVE PUNISHMENT)
۲۸۹.....	مجمع عمومی سازمان ملل متحد (U.N.GENERAL ASSEMBLY)
۲۹۱.....	محاصره دریایی (BLOCKADE)
۲۹۵.....	مخاصمه مسلحانه (ARMED CONFLICT)
۲۹۹.....	مداخله (INTERVENTION)
۲۹۹.....	مذاکره (NEGOTIATION)
۳۰۲.....	مرکز توسعه نقطه تجاری ملل متحد (UNTPDC)
۳۰۲.....	مزدوران (MERCENARIES)
۳۰۴.....	مسئولیت حمایت (RESPONSIBILITY TO PROTECT)
۳۰۵.....	مسئولیت مافوق (COMMAND RESPONSIBILITY)
	مسئولیت دولت ناشی از اعمال منع نشده در حقوق بین‌الملل
۳۰۵.....	STATE LIABILITY FOR ACTS NOT PROHIBITED BY INTERNATIONAL LAW
۳۰۶.....	معاهده ۱۹۷۵ الجزایر (ALGERIA TREATY OF ۱۹۷۵)
۳۱۰.....	معاهده منشور انرژی (ENERGY CHARTER TREATY (ECT)
۳۱۱.....	معاهده منع آزمایش‌های هسته‌ای در اتمسفر ماورای جو و زیر آب‌ها (۱۹۶۳)
	TREATY BANNING NUCLEAR WEAPON TESTS IN THE ATMOSPHERE IN
۳۱۱.....	OUTER SPACE AND UNDER WATER (۱۹۶۳)
۳۱۱.....	معاهده منع گسترش هسته‌ای (NUCLEAR NON PROLIFERATION TREATY)
	معاهده نیروهای مسلحانه متعارف در اروپا
۳۱۳.....	TREATY ON CONVENTIONAL ARMED FORCES IN EUROPE
۳۱۳.....	معنای واژه زور (FORCE)
	منع توسل به زور در حقوق بین‌الملل
۳۱۳.....	(PROHIBITION ON USE OF FORCE IN INTERNATIONAL LAW)
۳۱۴.....	موافقتنامه‌های نزاکتی (GENTLEMEN'S AGREEMENTS)
۳۱۴.....	میلیشیا (MILITIAS)

۱۲ □ فرهنگ مختصر حقوق بین‌الملل عمومی

- ۳۱۵..... (NORTH ATLANTIC TREATY ORGANIZATION) ناتو
- ۳۱۷..... (BISMARCK THEORY) نظریه بیسمارک
- ۳۱۸..... (NAFTA) THE NORTH AMERICAN FREE TRADE AGREEMENT نفتا
- نظام صلح بانی سازمان ملل متحد
- ۳۱۹..... (UNITED NATIONS PEACE KEEPING SYSTEM)
- ۳۱۹..... (LIBERATION MOVEMENTS) نهضت‌های آزادی بخش
- ۳۲۰..... (GUERRILLA FORCES) نیروهای شورشی

بنیاد حقوقی مسیئران

## مقدمه

فرهنگ‌ها علاوه بر آن که نشان‌دهنده سطح توسعه جوامع هستند، عاملی برای توسعه نیز محسوب می‌شوند. در نظام حقوقی ایران از فرهنگ‌ها و دانشنامه‌ها استفاده زیادی نمی‌شود در حالی که بیان و تبیین هر مفهوم و موضوعی به تنهایی در حد یک پژوهش علمی است. بنابراین با توجه به اهمیت و ارزش فرهنگ حقوقی در پیشرفت و توسعه نظام حقوقی، این فرهنگ به منظور دستیابی به این امر مهم تهیه و تدوین شده است. این فرهنگ به طور خاص برای آشنایی و درک مفاهیم و موضوعات و همچنین سازمان‌ها و نهادهای حقوق بین‌الملل است. این فرهنگ می‌تواند به عنوان یک مرجع اصلی برای کسانی که با موضوعات مختلف حقوق بین‌الملل ارتباط دارند مورد استفاده قرار گیرد. در این کتاب سعی شده است که به موضوعات اصلی و مهم پرداخته شود به طوری که پاسخگوی نیازهای اکثر دانشجویان در رشته‌های مختلف حقوق بین‌الملل و کسانی که علاقه‌مند به مسایل حقوق بین‌الملل هستند، باشد.

در تهیه این کتاب از کلیه منابع و مآخذی که دسترسی به آنها امکان داشت استفاده شده و سعی بر این بوده که تمام کارهای انجام شده قبلی نیز مورد توجه قرار گیرد. لازم به اشاره است که در توضیح و تشریح موضوعات حقوقی نهایت ایجاز رعایت شده است زیرا اگر چنین عمل نمی‌شد، شماره صفحات کتاب فزونی می‌یافت و نیاز به چند جلد کتاب بود.

سخن آخر آن که مولف خود را واجد صلاحیت کامل برای ارائه چنین اثری نمی‌داند اما هدف و غرض ما ارائه چیزی است که بتواند فتح باب کند و اهل علم و آنان را که توانایی علمی و فرصت جهت انجام کاری از این نوع را دارند وادار نماید تا دست همت از آستین بیرون آورند و همه علاقه‌مندان به حقوق بین‌الملل را بهره‌مند سازند.

## آژانس فضایی اتحادیه اروپا (ESA)

آژانس فضایی اتحادیه اروپا (European Space Agency) در سال ۱۹۷۴ تاسیس شد. این سازمان به اختصار اسا (ESA) نامیده می‌شود. ۱۷ کشور اروپایی از جمله؛ آلمان، اتریش، اسپانیا، ایتالیا، ایرلند، انگلستان، بلژیک، پرتغال، دانمارک، سوئد، سوئیس، فرانسه، فنلاند، لوکزامبورگ، نروژ، هلند و یونان اعضای این سازمان هستند. مرکز فضایی گویان، محل پرتاب موشک‌های فضایی سازمان فضایی اروپا است.

در ۶ مارس سال ۲۰۰۸ نخستین مدل فضاپیمای ترابری خودکار از پایگاه فضایی گویان به ایستگاه فضایی بین‌المللی پرتاب شد و ۳ آوریل همان سال این باربر پیشرفته اروپایی موسوم به ژول ورن با موفقیت به ایستگاه فضایی بین‌المللی متصل شد. فضاپیمای ترابری خودکار (Automated Transfer Vehicle) یا ای‌تی‌وی (ATV) فضاپیمای بدون سرنشینی است که توسط سازمان فضایی اروپا برای رساندن خدمات و پشتیبانی به ایستگاه فضایی بین‌المللی ساخته شده است. ای‌تی‌وی بزرگترین و سنگین‌ترین فضاپیمای ساخت اروپا است.

ای‌تی‌وی سنگین‌ترین محموله‌ای است که موشک آریان-۵ تاکنون به مدار زمین حمل کرده. پس از دو روز پرواز مداری، ای‌تی‌وی بطور خودکار به بخش سرویس‌دهی روسی ایستگاه که ازوزدا نام دارد متصل می‌شود.

## آژانس بین‌المللی انرژی اتمی (IAEA)

پیشنهاد تأسیس آژانس بین‌المللی انرژی اتمی را دوايت آیزنهاور رئیس‌جمهور آمریکا در سخنرانی خود در مجمع عمومی سازمان ملل که به سخنرانی اتم برای صلح معروف شد، در سال ۱۹۵۳ مطرح کرد. بحران‌های سیاسی - منطقه‌ای و بین‌المللی پس از جنگ جهانی دوم و تداوم تلاش برای خلع سلاح هسته‌ای و متوقف کردن مسابقه تسلیحاتی، موجب شد کنفرانسی مرکب از ۸۲ کشور در سازمان ملل تشکیل و اساسنامه آژانس تصویب شود که در نهایت آژانس بین‌المللی انرژی اتمی در ۲۹ ژوئن ۱۹۵۶ رسماً اعلام موجودیت کرد.

در ۱۴ نوامبر همان سال مجمع عمومی سازمان ملل موافقتنامه‌ای در مورد روابط و همکاری آژانس با کشورها به امضاء رساند و از آن پس بود که آژانس به عنوان یک سازمان بین‌المللی مستقل مسئولیت هدایت استفاده از انرژی اتمی را در رفاه بیشتر به عهده گرفت.

#### اهداف آژانس بین‌المللی انرژی اتمی بر اساس اساسنامه آن:

- ارتقاء کاربردهای صلح‌جویانه انرژی هسته‌ای و عدم بکارگیری آن برای اهداف نظامی
- اتخاذ هرگونه تدبیری جهت ارتقاء تحقیقات، توسعه و کاربرد عملی انرژی هسته‌ای برای مقاصد صلح‌جویانه
- تهیه مواد، خدمات، تجهیزات، تأسیسات برای تحقیقات و توسعه و کاربرد عملی انرژی اتمی با توجه به نیازهای مناطق در حال توسعه جهان
- ارتقاء مبادله اطلاعات علمی و فنی
- تأسیس و اعمال پادمان برای تضمین این موضوع که کمک‌های هسته‌ای یا حمایت‌های آژانس در مقاصد نظامی بکارگرفته نشود
- تأسیس یا تصویب استانداردهای ایمنی هسته‌ای

آژانس بین‌المللی انرژی اتمی از ۳ بخش مهم و عمده؛ کنفرانس عمومی، شورای حکام و دبیرخانه تشکیل شده است. کنفرانس عمومی بالاترین رکن و مجمع تصمیم‌گیرنده آژانس می‌باشد که سالی یک بار تشکیل جلسه داده و مقر آن در وین می‌باشد. این رکن متشکل از نمایندگان کلیه دولت‌های عضو با یک حق رأی می‌باشد و تصمیمات آن با اکثریت آراء اتخاذ می‌شود.

از مهم‌ترین وظایف کنفرانس انتخاب اعضای شورای حکام، گزارش نحوه فعالیت‌های آژانس به سازمان ملل و انتخاب دبیرکل آژانس برای مدت ۴ سال می‌باشد. شورای حکام از دو گروه انتصابی و انتخابی تشکیل شده است. اعضای انتصابی (اعضای دائم) طبق اساسنامه شامل ۱۰ عضو از بین پیشرفته‌ترین دولت‌های عضو سازمان از حیث تکنولوژی هسته‌ای در هر منطقه می‌باشد که توسط کنفرانس عمومی

تعیین می‌گردند. اعضای (انتخابی) غیر دائم ۱۵ عضو هستند که آنها نیز توسط کنفرانس عمومی انتخاب می‌شوند.

در سال ۱۹۸۴ تعداد کشورهای شورای حکام به ۳۵ کشور افزایش یافت. مدت دوره‌های عضویت در شورای حکام ۲ سال است. وجه تسمیه این شورا به حکام آن است که به این شورا اختیار حاکمیت و صدور حکم درباره فعالیت‌های هسته‌ای داده شده است.

دبیرخانه آژانس از تعدادی کارمند و یک دبیرکل در رأس آن تشکیل شده که برای یک دوره ۴ ساله به پیشنهاد شورای حکام و تأیید کنفرانس عمومی انتخاب می‌شود. دبیرکل دبیرخانه مسئولیت اداره امور جاری آژانس را برعهده دارد.

### **عضویت ایران در آژانس:**

ایران از همان ابتدای تأسیس سازمان در سال ۱۹۵۶ (۱۳۳۵) به عضویت آن درآمده است. ایران پس از انقلاب اسلامی دارای نمایندگی دائم در آژانس شد که دفتر آن در سفارت جمهوری اسلامی ایران در وین می‌باشد. دولت ایران پیمان منع گسترش سلاح‌های هسته‌ای را در سال ۱۹۷۰ (۱۳۴۹) نیز موافقتنامه دو جانبه با آژانس امضاء کرد. آژانس تا سال ۱۹۹۰ (۱۳۶۹)، بازرسی‌های معمولی خود را از ایران، سالی یک بار انجام می‌داد، ولی از این تاریخ به بعد بازرسی‌های معمولی به دو بار و سپس به چهار بار در سال افزایش یافت.

### **آشنایی با ایران هسته‌ای:**

علاوه بر این بازرسی‌ها، به علت تبلیغات وسیع و منفی دولت آمریکا علیه فعالیت‌های صلح‌جویانه هسته‌ای ایران، مبنی بر ادعای تلاش ایران جهت دستیابی به سلاح هسته‌ای، دولت ایران از آژانس درخواست کرد که از تاسیسات ایران بازدید به عمل آورد. آژانس نیز متعاقب این درخواست در سال‌های ۱۳۷۲ و ۱۳۷۳ دو بار از تاسیسات ایران بازرسی کرد و صلح‌جویانه بودن فعالیت‌های هسته‌ای ایران را مورد تأیید قرار داد. در سال ۱۳۹۴ توافق مهم و گسترده‌ای بین ایران و کشورهای موسوم به ۵+۱ در ژنو انجام شده است که بر اساس آن آژانس جهت راستی‌آزمایی صلح‌آمیز بودن برنامه هسته‌ای ایران اقداماتی را انجام خواهد داد.



### سازمان انرژی اتمی ایران:

تشکیل این سازمان در ایران به سال ۱۳۳۵ برمی‌گردد که طی آن مجلس شورای ملی ایجاد مرکز اتمی دانشگاه تهران را تصویب کرد. سال بعد کلنگ احداث این مرکز در زمینی به مساحت ۲۸ هکتار در شمال تهران زده شد. ۶ سال بعد اولین راکتور ۵ مگاواتی آموزشی و تحقیقاتی آماده به کار شد و باز ۶ سال بعد یعنی در اسفند ۱۳۵۲ مقدمات تشکیل سازمان انرژی اتمی ایران رسماً آغاز شد و در نهایت در فروردین ماه سال ۱۳۵۳ سازمان انرژی اتمی ایران شروع به کار کرد و بلافاصله قرارداد ساخت ۴ واحد نیروگاه هسته‌ای با شرکت‌های آلمانی و فرانسوی را منعقد کرد. پس از پیروزی انقلاب اسلامی، شرایط جدیدی در ایران و در سازمان انرژی اتمی ایران بوجود آمد و سازمان را که برای ساخت و تکمیل ۴ راکتور فوق‌الذکر در بوشهر و دارخوین تعهدات سنگینی را عهده‌دار شده بود به تجدید نظر واداشت. محور اصلی فعالیت جدید سازمان، علاوه بر خدمات کاربردی و توسعه علوم و فنون هسته‌ای، تکامل چرخه سوخت و انجام غنی‌سازی اورانیوم در داخل کشور و همچنین اجرای پروژه‌های نیروگاه‌های هسته‌ای در کشور می‌باشد.

### اتحادیه آفریقا (African Union)

اتحادیه آفریقا از جمله واژه‌های جدیدی است که از اوایل قرن بیست و یکم وارد ادبیات مناسبات سیاسی جهان شده‌است اتحادیه آفریقا در واقع نهاد جایگزین سازمان وحدت آفریقا (Organization Of African Unity) است که در حال حاضر ۵۳ کشور قاره آفریقا عضو هستند.

سازمان وحدت آفریقا به عنوان سلف اتحادیه آفریقا در سال ۱۹۶۳ و پس از آنکه در روند استعمارزدایی پس از جنگ جهانی دوم تعداد کشورهای مستقل آفریقا رو به افزایش بود، با عضویت ۳۲ کشور در آدیس آبابا پایتخت اتیوپی تشکیل شد. سازمان وحدت آفریقا در ابتدای کار فعالیت‌های خود را بر اهداف سیاسی که در ماده دوم اساسنامه آن ترسیم شده بود، متمرکز کرد. در این چارچوب این سازمان نقش عمده‌ای در استعمارزدایی از قاره آفریقا، حل و فصل مسالمت‌آمیز منازعات مرزی

کشورهای این قاره، دفاع از حاکمیت ملی و تمامیت ارضی اعضا و مبارزه با آپارتاید ایفا کرد.

سازمان وحدت آفریقا به موازات دستیابی به برخی اهداف سیاسی و نیز گسترش تعداد اعضا اهداف خود را به عرصه‌های اقتصادی و فرهنگی و علمی گسترش داد. همچنین در پرتو تحولات نظام بین‌الملل پس از جنگ سرد، کشورهای عضو سازمان وحدت آفریقا نیز برای آنکه بتوانند نقش و جایگاه این قاره در مناسبات نظام بین‌الملل در قرن بیست و یکم را گسترش دهند تلاش‌هایی برای تأسیس اتحادیه آفریقا از دهه ۱۹۹۰ آغاز کردند.

در ادامه این مسیر ابتدا نشست فوق العاده سران سازمان وحدت آفریقا در شهر سیرت با انتشار بیانیه‌ای موسوم به «بیانیه سیرت» تصمیم به تأسیس اتحادیه آفریقا گرفتند. سپس در نشست سال ۲۰۰۰ سران آفریقا در شهر لومه اساسنامه اتحادیه آفریقا تصویب شد.

در نشست سال ۲۰۰۱ سران آفریقا در لوزاکا طرح جدیدی برای اجرایی کردن اتحادیه آفریقا ارائه شد و در نهایت در نشست سال ۲۰۰۲ سران آفریقا در شهر دوربان آفریقای جنوبی، اتحادیه آفریقا آغاز به کار کرد.

اکنون اتحادیه آفریقا به عنوان فراگیرترین سازمان کشورهای آفریقایی در پی تحقق اهداف گسترده سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی برای حفظ صلح و ثبات در این قاره و نیز افزایش نقش آفریقا در نظام بین‌الملل است. مقر اتحادیه آفریقا همچون سازمان وحدت آفریقا که سلف آن بود در شهر آدیس آبابا پایتخت اتیوپی قرار دارد.

#### اهداف اتحادیه آفریقا را می‌توان به شرح زیر بیان کرد:

الف: دستیابی به وحدت و همبستگی بیشتر بین کشورهای آفریقایی و مردمان آفریقا؛

ب: دفاع از حاکمیت، تمامیت سرزمینی و استقلال کشورهای عضو؛

ج: تسریع همگرایی سیاسی و اقتصادی - اجتماعی قاره آفریقا؛

د: ارتقا و دفاع از مواضع مشترک آفریقایی در مورد موضوعات مورد علاقه این قاره و مردمان آن؛

## فرهنگ مختصر حقوق بین‌الملل عمومی □ ۱۹

ه: تشویق همکاری بین‌المللی، با توجه به ویژه به منشور سازمان ملل متحد و اعلامیه جهانی حقوق بشر؛

و: ارتقای اصول و نهادهای مردم سالار، مشارکت مردمی و به زمامداری؛

ح: ارتقا و حمایت از حقوق بشر و مردمان بر طبق منشور آفریقایی حقوق انسانی و مردمان و دیگر اسناد حقوق بشری ذیربط؛

ط: ایجاد شرایط لازم به منظور توانمند ساختن قاره آفریقا به ایفای نقش راستین خود در اقتصاد جهانی و مذكرات بین‌المللی؛

ی: ارتقای توسعه پایدار در حوزه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و همچنین همگرایی در اقتصاد آفریقا؛

ک: ارتقای همکاری در همه حوزه‌های فعالیت انسانی به منظور بالابردن معیارهای زندگی مردمان آفریقا؛

ل: هماهنگی سیاست‌ها بین اجتماعات اقتصادی منطقه‌ای موجود و آتی برای دستیابی به اهداف اتحادیه؛

م: پیشبرد توسعه قاره آفریقا با ارتقای تحقیق در همه زمینه‌ها، به ویژه در حوزه علم و فناوری؛

ن: کارکردن با شرکای بین‌المللی مناسب در ریشه کن کردن بیماری‌های قابل پیشگیری و ارتقای بهداشت در قاره آفریقا.

### ارکان اتحادیه آفریقا عبارتند از:

مجمع: این رکن متشکل از سران کشورها و حکومت‌ها یا نمایندگان قانونی آنها می‌باشد. این مجمع رکن عالی اتحادیه آفریقایی می‌باشد.

شورای اجرایی: این شورا شامل وزرا یا مقاماتی است که حکومت‌های کشورهای عضو معرفی کرده‌اند. این شورا در مقابل مجمع مسئولیت دارد.

کمیسیون: کمیسیون مرکب از رییس، نایب رییس و هشت کمیسیونر و کارمندان آن می‌باشد.

کمیته نمایندگان دائمی: این کمیته شامل نمایندگان کشورهای عضو می‌باشد که به اتحادیه اعزام شده‌اند. این کمیته مسئولیت تهیه مقدمات کار شورای اجرایی را بر عهده دارد.

شورای صلح و امنیت: به موجب تصمیم اتخاذی در ژولای ۲۰۰۱ در نشست سران در لوزاکا، تصمیمی مبنی بر تشکیل شورای صلح و امنیت در درون اتحادیه آفریقا اتخاذ گردید. پروتکل متضمن این تصمیم در حال تصویب توسط کشورهای عضو می‌باشد. پارلمان پان - آفریکن: این پارلمان به عنوان رکنی برای تضمین مشارکت کامل مردمان آفریقا در حاکمیت، توسعه و وحدت اقتصادی قاره می‌باشد. پروتکل مربوط به ترکیب، اختیارات، کارکردها و ساختار پارلمان توسط کشورهای عضو امضا شده و باید به تصویب آنها برسد.

شورای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی: این شورا به عنوان یک رکن مشورتی است که از گروه‌های مختلف و حرفه‌ای کشورهای عضو تشکیل می‌شود. مقررات مربوط به کارکردها، اختیارات، ترکیب و ساختار این شورا آماده شده و به نشست سران در مپتو ارایه خواهد شد.

دیوان دادگستری: دیوان دادگستری اتحادیه رکن قضایی اتحادیه آفریقایی می‌باشد. مقررات مربوط به کارکردها، اختیارات، ترکیب و ساختار این دیوان آماده شده و به نشست مجمع در مپتو ارایه خواهد شد.

کمیته فنی تخصصی: کمیته‌های فنی تخصصی زیر باید موضوعات مختلف را در سطح وزراء مورد بررسی قرار دهند:

الف: کمیته اقتصاد روستایی و موضوعات کشاورزی

ب: کمیته نقدینگی و امور مالی

ج: امور تجاری، گمرکی و مهاجرت

د: کمیته صنعت، علم و فناوری، انرژی، منابع طبیعی و محیط زیست

ه: کمیته حمل و نقل، مخابرات و گردشگری

و: کمیته بهداشت، کار و امور اجتماعی

ز: کمیته آموزش، فرهنگ و منابع انسانی

اتحادیه آفریقایی همچنین دارای نهادهای مالی به شرح زیر می‌باشد: